

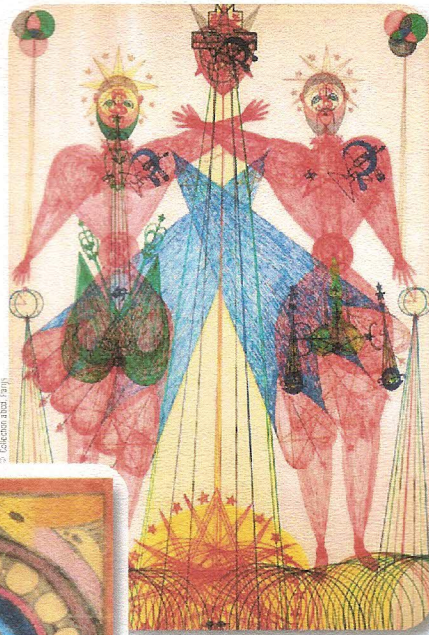
Gluren in gesloten werelden

Het Museum Dr. Guislain in Gent beent de zomer in met zes tentoonstellingen. In het 19^e-eeuwse 'gesticht' van de pionierende psychiater Josef Guislain cirkelen ze rond outsiderkunst, autisme en gevangenis kunst. 'De wereld andersom' is de eerste presentatie in België van de 'Collection abcd', een aangroeiende outsiderkunstverzameling uit Parijs. Voorts stuurde het museum de Gentse fotograaf Lieven Nollet naar geïnterneerden in gevangenissen en andere instellingen. Dat resulteert in het verstillde drama 'Geen schuld, wel straf'. *Christine Vuegen*

Lieven Nollet draait zijn hand niet om voor grootschalige projecten. Hij werkte zich in de belangstelling met zwart-witfoto's van kunstenaarsateliers en gevangenissen. Het interieur wordt een portret. Nu verschijnen er mensen. Eerder raakte hij al in gesprek met geïnterneerden in gevangenissen. Zo kwam het museum op het idee om dit thema uit te diepen. In dezelfde beweging wordt een actueel pijnpunt aangekaart. Geesteszieken die veroordeeld zijn voor een misdrijf komen vaak terecht in overbevolkte strafinstellingen. Hoewel er beterschap is sinds meer gevangenissen zijn uitgerust met een zorgteam. Het tentoonstellingsboek is een bundeling van anonieme getuigenissen van geïnterneerden en de visies van een advocaat of een klinisch psycholoog. Fotorecensent Johan De Vos mijmert over het 'donker licht' in de cellen, een licht dat hem doet denken aan schilderijen van Vermeer. De meest treffende getuigenissen zijn de foto's zelf. Lieven Nollet trok naar gevangenissen in Gent, Brugge en Antwerpen, hij bezocht psychiatrische centra met afdelingen voor geïnterneerden en de instelling van sociaal verweer in Turnhout waar de bewoners twee vogeltjes mogen houden. "Met deze foto's willen we de gevoelswereld van de geïnterneerden tonen, als een soort correctie, omdat ze al te veel in een negatief daglicht worden gesteld", zegt hij. Hij doet dat met veel respect en een sobere symboliek. De lattenbodem van een bed werpt een schaduw van tralies op de wand. Er wordt ingezoomd op een door medicatie vertroebelde blik en een man ligt met zijn gezicht naar een muur, heel veel muur. 'Geen uitweg' zeggen de foto's, en toch schemert er soms een sprankje hoop door.

▲ Adolf Wölfli, 'Christoph Columbus', 1930.

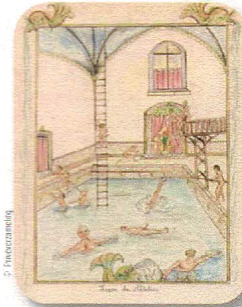
▲ Janco Domsic, 'Zonder titel'.

sion', bijna kleurrijke lichtpuntjes. Met duistere ondertonen. 'Art brut' is de term die de Franse kunstenaar en outsiderkunstverdediger Jean Dubuffet in 1945 in het leven riep voor kunst van geesteszieken, gevangenen, autodidactische en andere marginalen. Het museum vergelijkt de spontane uitdrukingskracht nu met 'champagne brut', de pure champagne zonder toegevoegde suiker. Al kan deze kunst sprankelend overkomen, het blijven toch bittere bubbels. Bruno Decharme, een Franse cineast die zich vooral toelegt op kortfilms en documentaires, liet er zich niet meteen door verleiden. Toen hij dan toch gefascineerd raakte door de 'waanzinnige schoonheid' wou hij het raadsel ervan ontsluiten. Tot hij constateerde dat zoiets onmogelijk is. Wat hem blijft aanspreken, is de creatieve energie die opborrelt uit een leegte. Als een feniks die verrijst uit de as. Rond 1980 kocht hij de eerste werken. Hij kijkt naar kunstenaars uit pionierscollecties van artsen zoals Hans Prinzhorn en de collectie van Dubuffet. Bovendien speurt hij zelf rond, van Brazilië tot Japan.

De selectie is een mix van bij ons weinig of niet bekende namen en enkele vermaarde figuren. Adolf Wölfli, de ster-kunstenaar in de Zwitserse kliniek van Dr. Morgenthaler, is onder meer op post met een uitzonderlijk grote tekening. Het levenswerk van Henry Darger, een schoonmaker in een ziekenhuis in Chicago, werd na zijn dood ontdekt door de huisbaas. In het geïllustreerde verhaal van 15.000 vellen is 'Captain Darger' de aanvoerder van een leger dat kleine meisjes redt. De aftrap van de expositie wordt gegeven door een schilderij van Karl Junker in een lijst van houtsnijwerk. Zo proef je de atmosfeer van het 'Junkerhaus' dat te bezoeken is in het Duitse stadje Lemgo. De gediplomeerde architect werkte daar jarenlang aan zijn sprookjesachtige vakwerkhuis. 'De wereld andersom' is een container vol ontdekkingen. Om er maar enkele te noemen: de Amerikaan Achilles G. Rizzoli portretteerde mensen als gebouwen en Georgiana Houghton liet zich in het 19^e-eeuwse Londen tijdens spiritistische seances leiden door geesten om tot een abstractie te komen die vooruitliep op de ontwikkelingen in de moderne kunst.

Overdaad baat

Het museum is gul met tentoonstellingen die bijna allemaal zijn voorzien van een publicatie. Meer gevangenisleven krijg je in 'Fatalitas!'. Tekeningen van Franse gevangenen, gemaakt tussen 1932 en 1941, komen uit een Vlaamse privéverzameling. De pikante humor van Armand Gros steelt de show. De collectie is terug te voeren tot de Franse wetsdokter Jean Lacassagne. In Lyon bekommerde hij zich om prostituees en criminelen. Hij was het die de kunstproductie van gevangenen stimuleerde. Omdat hij 50 jaar geleden overleed, is een herdenkingsexpositie opgezet. Elders viert 'Autistrade', een invasie van huisjes, het 10-jarige bestaan van de vereniging Autisme Centraal. Mensen met een autismespectrumstoornis laten een glimp opvangen van hun eigen wereld in een huisje dat dienstdoet als zelfportret. Het sociaal-artistieke uitwisselings-

▲ Armand Gros, 'Zwernies', 1941.

project 'De Blauwe Wolf' is een kleurboek en een tentoonstelling van lijntekeningen die werden gemaakt en ingekleurd door kunstenaars en niet-kunstenaars, gehandicapt en niet-gehandicapt. Tot slot is er een kleine presentatie van de Braziliaanse outsiderkunstenaar Luiz Carlos Figueiredo. Om het swingende oeuvre te zien, moet je eerst door zalen waar de geschiedenis van de psychiatrie uit de doeken wordt gedaan. *

'De wereld andersom', 'Geen schuld, wel straf' en andere zomerexposities. Tot 12/09 in het Museum Dr. Guislain, Jozef Guislainstraat 43, Gent, di-vr 9-17 uur, za-zo 13-17 uur, www.museumdrguislain.be.